JA TESTAMENTĀ VISA MANTA NOVĒLĒTA VIENAM - VAI PĀRĒJIEM MANTINIEKIEM NEKAS NEPIENĀKAS?

Posted on 21. oktobris, 2026 by birojs@cersjurkans.lv

Skaidro zvērināta advokāte Evija Kolberga:

“Māte testamentā visu savu mantu novēlējusi vienam bērnam. Vai pārējiem bērniem tiešām nekas nepienākas?” Šāds jautājums mantojuma lietās nav retums. Nereti cilvēks, uzzinot, ka viss mantojums ar testamentu novēlēts citai personai, uzskata, ka viņš no mantojuma ir pilnībā izslēgts. Taču testamenta esamība pati par sevi vēl nenozīmē, ka tuvākajiem ģimenes locekļiem nav nekādu tiesību.

Testators drīkst savu mantu novēlēt vienam cilvēkam

Civillikuma 422. pants paredz, ka testators savam nāves gadījumam var brīvi noteikt par visu savu mantu.

Tātad Civillikums paredz testamenta brīvības principu, taču vienlaikus aizsargā tā sauktos neatņemamās daļas tiesīgos.

Tas nozīmē, ka mantojuma atstājējs drīkst testamentā visu savu mantu novēlēt vienam no bērnam, apejot laulāto, vai tikai laulātajam, apejot bērnus, vai arī citai personai, apejot gan laulāto, gan bērnus.

Tomēr šai brīvībai ir būtisks ierobežojums - jāievēro neatņemamās daļas tiesīgo tiesības.

Tātad testators var izvēlēties, kurš būs testamentārais mantinieks, taču testamenta esamība un likumiskā mantinieka neiekļaušana testamentā nevar tā vienkārši liegt neatņemamās daļas tiesīgajam viņam likumā garantēto tiesību.

Ko nozīmē “neatņemamā daļa” un kam tā pienākas?

Neatņemamā daļa ir tā mantojuma daļa, kuru likums aizsargā neatkarīgi no tā, kā testators testamentā ir sadalījis savu mantu.

Civillikuma 425. pants paredz, ka neatņemamā daļa ir puse no tās mantojuma daļas vērtības, kādu neatņemamās daļas tiesīgais mantotu pēc likuma. Aprēķins veicams pēc testatora nāves dienā pastāvošā mantas sastāva un vērtības.

Civillikuma 423. pants nosaka, ka neatņemamās daļas tiesīgie ir:

- laulātais;
- lejupējie.

Ja nav lejupējo, kas pārdzīvojuši mantojuma atstājēju, neatņemamās daļas tiesīgie ir laulātais un tuvākās pakāpes augšupējie.

Tādēļ ne katram radiniekam automātiski ir tiesības uz neatņemamo daļu. Piemēram, brālis vai māsa tikai tādēļ vien, ka ir mirušā radinieks, nekļūst par neatņemamās daļas tiesīgo. Neatņemamās daļas tiesīgajiem ir prasījuma tiesība uz neatņemamās daļas izdošanu naudā, bet ne tiesības prasīt izdalīt daļu no mantas.

Piemēram, ja tēvs testamentā nekustamo īpašumu, kura vērtība, piemēram, ir 120 000 eiro, novēl vienam no bērnam, tad otram bērnam kā neatņemamās daļas tiesīgajam ir tiesības prasīt testamentārajam mantiniekam izdot viņam pienākošos neatņemamo daļu naudas izteiksmē, kas aprēķinātā kā 1/4 daļa no īpašuma/mantas vērtības mantojuma atstājēja nāves brīdī.

Proti, ja testamenta nebūtu, katram bērnam pēc likuma pienāktos 1/2 no mantojuma jeb 60 000 eiro. Tā kā neatņemamā daļa ir puse no šīs likumiskās daļas, tad testamentā neiekļautais likumiskais mantinieks ir tiesīgs pieprasīt viņam izmaksāt naudas izteiksmē 30 000 eiro**.**

Tomēr praksē mantiniekiem ir tiesības panākt vienošanos, kas atšķiras no vienkāršas naudas izmaksas, piemēram, vienoties par attiecīgas mantas nodošanu vai citu kompensācijas mehānismu.

Kāpēc testamentārais mantinieks tomēr saņem lielāko daļu?

Neatņemamās daļas institūts nenozīmē, ka testaments tiek atcelts tikai tādēļ, ka tajā kāds no neatņemamās daļas tiesīgajiem nav minēts.

Civillikuma 788. pants paredz: ja neatņemamās daļas tiesīgais testamentā palicis neievērots vai bez likumiska iemesla atstumts no mantojuma, viņš var prasīt, lai nodala viņa neatņemamo daļu, vai, ja viņam novēlēts mazāk par šo daļu, lai to papildina. Citādā ziņā testaments saglabā spēku.

Tas nozīmē, ka testaments netiek automātiski “atcelts”; šādi tiek aizsargāta neatņemamās daļas

tiesīgā minimālā daļa.

Vai testamentā nepieminētajam bērnam sava daļa jāpieprasa?

Jā, un šo ir ļoti svarīgi apzināties.

Civillikuma 423. pants paredz, ka neatņemamās daļas tiesīgajam, ja viņš savas tiesības nav pieteicis kā legātārs vai mantinieks, jāpiesaka savas tiesības uz neatņemamo daļu līdz sludinājumā par mantojuma atklāšanos mantiniekiem noteiktā termiņa beigām.

Tādēļ, saņemot informāciju par mantojuma atklāšanos, testamenta esamību un tajā noteikto mantinieku loku, ir svarīgi laikus noskaidrot savas tiesības.

Ja tiesība noteiktajā termiņā netiek pieteikta, persona tiek uzskatīta par atteikušos no tās. Tomēr šādā gadījumā uz mantojumu pieteikušies neatņemamās daļas tiesīgie nesaņem lielāku mantojuma daļu, proti, no mantojuma atteikušos neatņemamās daļas tiesīgo mantinieku daļu. Tas izriet no Civillikuma 424.panta otrās daļas: ja neatņemamās daļas tiesīgais atkrīt, tad viņa neatņemamā daļa uz citiem neatņemamās daļas tiesīgajiem nepāriet.

**Šis skaidrojums ir vispārīga informācija. Tā neaizstāj individuālu juridisku konsultāciju, jo katra situācija mantojuma strīdā vērtējama atbilstoši attiecīgajiem apstākļiem.*